

**Българи,
юнаци!**

**Разпространява се като приложение на в. „България Днес“
Цена без вестник 6 лв.**

© Кристиан Иванов, Георги Иванов, автори, 2014 г.

© Станислав Иванов, корица, 2014 г.

© Книгоиздателска къща „Труд“, 2014 г.

ISBN 978-954-398-369-8

Кристиан Иванов
Георги Иванов

„Лъвовете“
на световните
първенства

труд

София, 2014 г.

Българи, Юнаци!

Пролог

Изминаха 20 години от лятото на 1994 г., когато България изживя последното си голямо национално обединение. Победите на нашите футболисти на Световното първенство в САЩ накараха нацията да празнува заедно по улиците и площадите в невиджана еуфория. Там бяхме всички заедно – без разлика в пол, възраст, етнос, религия... Крещяхме от щастие и се прегръщяхме, когато Христо Стоичков препарира вратаря на световните шампиони от Германия Бодо Илгнер от фаул, а малко по-късно Данчо Лечков с плешива си глава заби феноменалния победен гол в мрежата на немците!

В тази книга е събрана историята на световните първенства по футбол, в които България е участник. В нейната основа са разказите на живи участници в събитията, с които авторите са имали щастието да се срещнат.

Във втората част ще намерите хроника с най-важното от всички мондиали досега – от Уругвай 1930 г. до ЮАР 2010 г.

Първенството в Бразилия 2014 г. ще мине без нас. Но въпреки това българската следа в световния футбол е повече от интересна.

ЧАСТ ПЪРВА

Чили, 1962 г.

Прокобата на българските звезди

Христо Илиев има среща с историята пред 55 000 зрители, препълнили стадион „Васил Левски“ на 11 ноември 1961 г. Запалянковците губят надежда в чудото, но в последната минута на мача България – Франция съдията отсъжда фаул пред вратата на гостите. Резултатът е 0:0. Това изглежда като последна възможност за българите. Ако победим, ще запазим шансове за класиране на Световното първенство в Чили през 1962 г. Зад топката застава Кирил Ракаров, известен с бомбения си шут. На трибуните е тихо. Всички очакват със затаен дъх удара. Ракаров бие в стената. Тежка въздишка на разочарование се понася над стадиона. Изглежда всичко свършва за нашите... В този момент чешкият съдия Фенцл отсъжда наказателният удар да бъде повторен, защото стената се е придвижила непозволено напред. Ракаров отново се засилва, но вместо силен удар следва прехвърлящо подаване в наказателното поле. Там отнякъде изскача Христо Илиев и вкарва топката във вратата на Франция! Гол и победа с 1:0! Илиев пада в прегръдките на съотборниците си. 25-годишният футболист променя съдбата на нашия отбор.

По странно стечение на обстоятелствата голмайсторът ще стане жертва на загадъчна прокоба, която покосява някои от най-добрите наши футболисти от това поколение. Четирима от тях умират, преди да навършат 40 години. Илиев загива в жестока автомобилна катастрофа през 1974 г., когато е на 37 години. Три години по-рано смъртта си на пътя намират Георги Аспарухов и Никола Котков. Гунди е на 28 години, а Котето – на

Топката е във вратата на Франция след гола на Христо Илиев

32. Вратарят Георги Найденов умира на 38 години при странни обстоятелства в Дамаск през 1970 г. По това време Джими, както го наричат всички, е треньор на „Марица“ и е на турне в Сирия с пловдивския отбор.

Близки на Найденов твърдят, че смъртта му не е случайна и той е бил отровен от агент на българската Държавна сигурност. Не е тайна, че легендарният вратар е против обединението на спортните дружества

„Левски“ и „Спартак“, зад което стои Министерството на вътрешните работи. И до днес кончината на Георги Найденов, смятан за най-добрия български вратар за всички времена, е забулена в мистерия.

Именно Джими е избран за футболист № 1 на България за 1961 г., когато цялата страна е във възторг от своите футболни герои! След успеха от 11 ноември над Франция предстои последната крачка. Още един мач на неутрален терен срещу „петлите“ ще реши кой от двата отбора ще лети за Чили.

Тогава регламентът е при равен брой точки в квалификациите финалистът на световното първенство да се определя в директен двубой между първите два отбора. България и Франция са на първите две места, третият тим в нашата група е Финландия, който остава последен. България е загубила при гостуването си в Париж с 0:3 преди драматичния успех в София, но по тогавашните правила голвата разлика няма значение.

Тези квалификации слагат началото на знаменито съперничество между България и Франция. С инфарктни победи над „петлите“ са свързани както първото ни участие на световно първенство, така и най-големият ни успех – четвъртото място

на шампионата в САЩ през 1994 г. А последното ни класиране на такъв форум засега е през 1998 г. Тогава домакин е... Франция. Но преди да се стигне до този момент, България извървява дълъг път на световната футболна сцена. В края на 1961 г. цялата страна живее в трескаво очакване на последния, трети мач с французите. Този двубой трябва да разplete възела в нашата квалификационна група. По това време „петлите“ имат много силен отбор. Завършили са трети на предишното Световно първенство в Швеция през 1958 г., а Жуст Фонтен е отбелязал рекордните 13 гола на турнира. Но България също има страхотни футболисти.

„За баража срещу Франция на неутрален терен в Милано пътувах с отбора, но чувствах ужасни болки в бъбреците – спомня си легендарният защитник на „Славия“ и националния отбор Димитър Ларгов. – Проклинах лошия си късмет, защото не можах да играя. Стадионът беше пълен, а повечето зрители бяха французи. Това не ни притесни.“

Странна случка преди началото на мача сякаш подсказва какво предстои да се случи на терена. Един от феновете на Франция е донесъл жив петел на трибуните. Пуска го на терена, за да дразни българите, докато двата отбора загряват. Халфът Никола Ковачев хваща птицата и с голи ръце ѝ откъсва главата. Футболистите на Франция се споглеждат притеснено. Какво ли още са им приготвили тези кръвожадни балканци? А нашите са неудържими на терена! По същото време улиците на София и големите градове са пусти, защото всички слушат по радиото мача, игран на 16 декември 1961 г. България пресира съперника от самото начало. Французите са объркани. Най-доброто ни положение преди почивката е в 39-ата минута, когато Христо Илиев не успява да вкара гол зад падналия на земята вратар Бернал.

„Добре че преди един месец в София беше по-точен“, отбелязва в репортажа си пратеникът на в. „Спорт“. Но идва 47-а минута, когато Димитър Якимов поема топката пред наказателното поле на „петлите“, прави няколко крачки и стреля силно. Кълбото се удря в крака на защитника Лъоран, променя тра-

екторията си и лети към вратата. Бернал не може да реагира, защото вече е тръгнал в друга посока. Гол, победа с 1:0 и пътят към Чили е открит! България за първи път е част от големите футболни сили!

„Самото ни участие на световното първенство вече беше победа – казва защитникът Добромир Жечев–Бобата. – Пътуването беше много тежко. Цялата одисея продължи 12 часа, ако не и повече. Имаше прекачване в Холандия, след това престой в Аржентина. Оттам пристигнахме в град Ранкагуа, където беше хотелът ни. Ранкагуа е миньорски град. До днес си спомням голямата беднотия на хората там. Даже столицата на Чили Сантяго изглеждаше доста занемарена и мизерна. По улиците се движеха стари и раздрънкани автобуси. На някои от тях им липсваха част от ламарините. Като отбор дебютант нямахме големи претенции. Бяхме в група с три много силни съперника – Аржентина, Англия и Унгария. Първият ни мач беше с аржентинците, които играха изключително грубо. След мача трима наши футболисти бяха с контузии. Включително и много здравият физически Тодор Диев. Следващия мач той не можа да играе. Аржентина ни победи с 1:0 след малко случаен гол. Факундо би с външен фалц и топката доста неочаквано направи завой и влезе в нашата врата. Накрая и ние имахме положения да изравним, но не успяхме да вкараме.“

В репортажа за мача с „гаучосите“ в. „Спорт“ отбелязва напрежението, което сковава българските футболисти. „Началото бе наситено с неочаквани положения – пише изданието. – Още в първата минута Саки и Марзолини не се разбраха добре кой да овладее топката, тя бе грабната от Колев, но за нещастие той не можа да използва свършената възможност да отбележи гол. Все пак в тия начални минути си личеше, че българите са доста нервни и неспокойни. Няколко бурни атаки на аржентинците засилиха това тяхно състояние. И ето, че в тези начални минути те получиха гол. Това стана в четвъртата минута и това беше първият гол на финалите на световното първенство. В един момент Саки даде дълъг пас към лявото крило, където бе Роси. Нов пас надясно и топката попадна във Факундо, който от 16

метра нанесе моментално силен удар по земята. Топката отиде точно в долния десен ъгъл – 1:0 за Аржентина. При такова драматично начало малцина можеха да предположат, че това ще бъде крайният резултат.“

Световните медии също следят двубоя и дават своята оценка. „Учудващо трудна победа на Аржентина срещу един противник, който знае добре да се защитава, но не умее да напада организирано и опасно.“ Това казва в анализа си коментаторът на италианското радио Карозио. Липсата на опит и лошата организация по време на подготовката са сред основните причини за слабото представяне на футболистите.

„Пътуването до Чили беше ужасно дълго и не бяхме отпочинали за първия мач с Аржентина – спомня си защитникът Иван Димитров. – Като първо участие просто искахме да видим какво е. Срещу аржентинците излязохме, без да знаем изобщо какво да очакваме. Но само като чуехме за тях, умирахме от страх. Затова и излязохме със защитна тактика. Голямо ритане падна в този мач. Те бяха много технични, няма как да ги спреш. Топката в джоба ще ти я вкарат, без да можеш да реагираш. Но и те не останаха по-назад. Контузиха и Тодор Диев, който беше як като бик. Факундо ни вкара гола с такъв външен фалц, че топката направо зави. След това треньорите ни Кръстю Чакъров и Георги Пачеджиев се шегуваха, че силния вятър от Андите издухал топката, иначе онези нямало да ни бият.

Грубата игра на аржентинците прави впечатление и на английската преса, защото и на техния отбор предстои мач с „гаучосите“. „Аржентинските касапи накълцаха българите – пише в. „Дейли Експрес“. – Жалка имитация на футбол, на световно първенство. Аржентинците се бориха и бутаха с юмруци и ритници, които ги класираха на първо място като най-опасните грубияни в Чили.“

В нашия лагер поражението от южноамериканците остава на заден план, защото следващият ни мач е срещу Унгария. Срещата завършва с кошмарен разгром за нашия отбор – 1:6. Има и обвинения, че сме легнали на съперника, защото е от братския комунистически лагер.

Якимов се е устремил към вратата на Аржентина. Вдясно от него е Ракаров

Днев в борба за топката с вратаря на Аржентина

„Унгарците наистина ни съсипаха от бой, но и съдиите им помогнаха – твърди Иван Димитров. – Те играха доста грубо, а реферите се правеха, че не виждат какво става. Наистина след това западната преса ни критикува, че по политически съображения сме се оставили да ни бият. Това са пълни глупости.“

Малко утешение е, че в този мач България вкарва първия си гол на световно първенство. Репортажът във в. „Спорт“ отразява тоталното превъзходство на съперника.

„Още в самото начало унгарските футболисти се хвърлиха в бурни, изненадващи атаки – пише изданието. – При една от тях в 50-ата секунда те спечелиха ъглов удар. Топката попадна в Алберт, който незабавно я прати в мрежата – 1:0 за Унгария. В 6-ата минута отново след корнер Алберт покачи на 2:0. Две минути по-късно унгарците организираха отлично нападение по десния фланг. Гьорьоч центрира точно и Тихи с остър удар постигна трети гол за Унгария. Четвъртият гол беше дело на Шоймоши (12-а минута). За някои от головете известна вина има вратарят на българския отбор Найденов, който неоправдано оголваше с излизания напред вратата си. През второто полувреме една контраатака – комбинация между Гьорьоч и Алберт, донесе нов гол – 5:0. Но и поривът на българите не остана без резултат – в 64-тата минута Соколов намали разликата – 1:5. Седем минути по-късно Тихи я възстанови отново – 6:1 за Унгария.“

Остава последният мач срещу Англия, който е само за престиж.

„В състава на британците бяха Боби Мур, Боби Чарлтън и други големи играчи, които четири години по-късно шяха да триумфират с шампионската титла – разказва Бобата Жечев. – В Чили можехме да ги победим, но малко не ни достигна. Тях ги устройваше и равен мач и нещо не си даваха зор. Десет минути преди края Иван Колев центрира, Сашо Костов, който се намираще в наказателното поле, би с глава, но не успя да вкара. Но и да бяхме победили англичаните, след две загуби нямаше как да се класираме напред. В крайна сметка и това 0:0 беше престижен резултат. Истината е, че тогава нашият отбор беше много задружен, въпреки че имаше силна конкуренция. Имахме

самочувствие и всеки се чувстваше готов да бъде на терена. Не беше никак приятно за тези, които оставаха извън групата или на резервната скамейка. Но разправии и сръдни нямаше.“

Представянето на българските футболисти в Чили се приема като задоволително в нашата страна, въпреки разгрома от Унгария и отпадането в предварителната група. Равенството срещу велика сила като Англия показва, че тимът има потенциал, който да развива.

„Може 1962 г. вече да звучи като далечно минало, но още тогава си тренирахме като професионални футболисти – казва Иван Димитров. – Имахме занимания всеки ден, понякога двуразово. В подготовката, още в България, една изритана топка от Киро Ракаров ме удари в лицето и ми сцепи устната. Лицето ми така се поду, че едва виждах и ходех като замаян. Ама няма как – тренирах. Иначе друг заминаваше на мое място. Борбата за място в отбора бе много сериозна. Тогава и футболът бе доста различен. Всеки играч имаше персонална задача срещу някого от съперника. Това предполагаше да сме физически здрави и да тичаме много. Сега играта е по-комбинативна, по-отборна. Някога се залагаше повече на индивидуалностите. Имаше много тичане и по-малко подавания. Сега да се подаде топката към вратаря е обичайна гледка, но преди половин век, ако някой върне назад, целият стадион започваше да го освирква. Любопитна подробност от шампионата в Чили е, че играехме с някакви тежки топки. Аз имах мощен, силен удар, а едва изпращах топката до средата на терена от аут. В Чили най-силният ни мач беше срещу англичаните. Не знам дали ние се бяхме амбицирали докрай, или те отпуснали, но можехме и да ги бием, вместо да завършим 0:0.“

Пратеникът на в. „Спорт“ отбелязва силната игра на Иван Колев срещу британците. „Много сигурно игра вратарят Найденов и цялата отбрана, особено Иван Димитров – пише изданието. – През второто полувреме българите играеха все по-сигурно и по-сигурно, а на няколко пъти защитниците разиграваха помежду си топката, за да привлекат в нашата половина оттеглилите се в своя тил 6–7 футболисти на Англия. Но тези 6–7 англичани

не минаваха центъра, стояха си на „своя земя“ и бранеха вратата си. Въпреки това нашият отбор успя на няколко пъти да разстрои английската защита и само неопитността на нашите нападатели не доведе до голове. Един силен удар на Соколов облиза гредата. Колев отново беше най-добрият наш нападател. Опитният Армфийлд не бе в състояние сам да го опази и на него често му помагаше дясното крило Дъглас. През време на играта имаше само една груба проява. На Норман срещу Дерменджиев. Английският защитник бе освиркан от публиката. Иначе и двата отбора се бориха коректно и показаха висока дисциплина.“

Треньорът на англичаните Уинтърботъм признава добрата игра на съперника. „Не се бяхме отказали да търсим гол, но в този ден защитата на България игра много силно“ – заявява селекционерът на „трите лъва“.

Така завършва първото участие на България на световни първенства. Много често след това ще ни преследва синдромът на тим, който се представя отлично в квалификациите и се проваля на финалите.

„Не знам защо се получаваше така – играем прекрасно срещу силни съперници преди първенството и когато отидем на самия форум, всичко се сгромолясва – признава големият защитник от 60-те години Димитър Ларгов. – Бяхме същите футболисти, които печелеха тежките мачове, но на световни първенства все не се получаваше.“

Но въпреки някои противоречиви оценки за представянето на България в Чили, безспорен факт е, че нашият отбор вече е на световната футболна карта и съперниците се съобразяват с нас. Предстоят квалификациите за световното в Англия, когато ще блесне звездата на един от най-талантливите български футболисти – Георги Аспарухов–Гунди.

МАЧОВЕТЕ НА БЪЛГАРИЯ В ЧИЛИ '62

30 май, Ранкагуа, стадион „Бреден Копер“, 7134 зрители

Аржентина – България 1:0

Голмайстор: Факундо (4)

Аржентина: Рома, Марцолини, Сайнц, Саки, Паез, Факундо, Пагани, Санфилипо, Белен, Роси, Наваро

Треньор: Хуан Карлос Лоненцо

България: Георги Найденов, Кирил Ракаров, Иван Димитров, Стоян Китов, Димитър Костов, Никола Ковачев, Тодор Диев, Христо Илиев, Иван Колев, Димитър Якимов, Петър Величков

Треньор: Георги Пачеджиев

Съдия: Хуан Гарай Гардезабал (Испания)

3 юни, Ранкагуа, стадион „Бреден Копер“, 7442 зрители

Унгария – България 6:1

Голмайстори: 1:0, 2:0 – Алберт (1, 6), 3:0 – Тихи (8), 4:0 – Шоймоши (12), 5:0 – Алберт (53), 5:1 – Георги Соколов (64), 6:1 – Тихи (70).

Унгария: Илку, Матрай, Месьоли, Шароши, Шоймоши, Шипош, Шандор, Гьорьоч, Алберт, Тихи, Фенвеш

Треньор: Лайош Бароти

България: Георги Найденов, Кирил Ракаров, Иван Димитров, Стоян Китов, Димитър Костов, Никола Ковачев, Иван Колев, Петър Величков, Георги Соколов, Георги Аспарухов, Динко Дерменджиев

Треньор: Георги Пачеджиев

Съдия: Хуан Гарай Гардезабал (Испания)

7 юни, Ранкагуа, стадион „Бреден Копер“, 5700 зрители

Англия – България 0:0

Англия: Спрингет, Армфилд, Уилсън, Флауърс, Грийвс, Хейнс, Чарлтън, Норман, Муур, Дъглас, Пийкок

Треньор: Уолтър Уинтърботъм

България: Георги Найденов, Иван Димитров, Димитър Костов, Никола Ковачев, Димитър Димов, Иван Колев, Добромир Жечев, Петър Величков, Георги Соколов, Александър Костов, Динко Дерменджиев

Треньор: Георги Пачеджиев

Съдия: Артур Блави (Белгия)